

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
 Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 -ISSN-L 2734 - 6889

Episcopul Partenie Ciopron - Note de lectură -

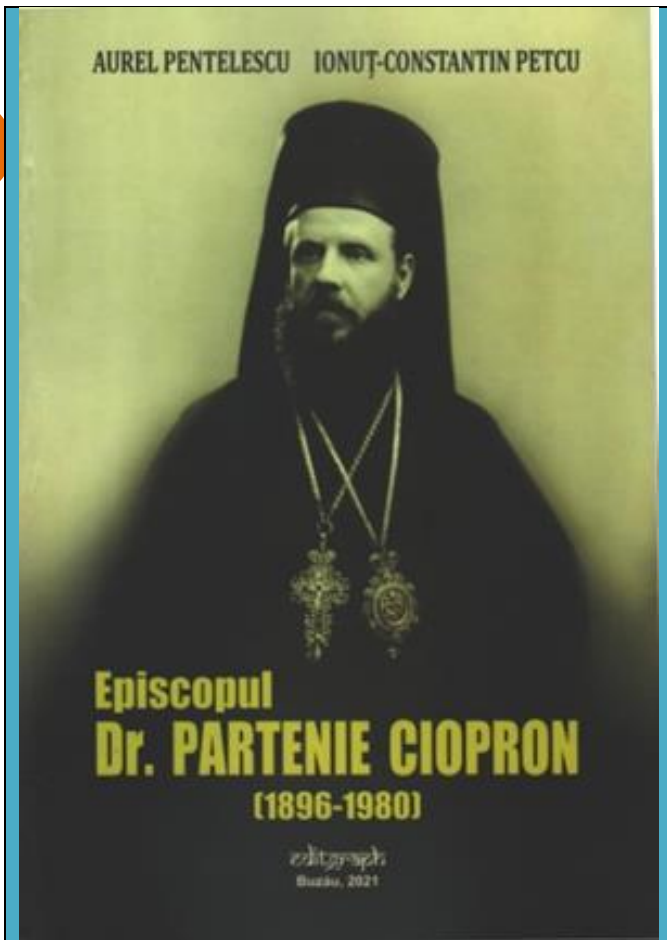
Mircea-Gheorghe ABRUDAN

Deși abordează diverse teme, acestea sunt legate de sinergia Marelui Război și a Conferinței de Pace de la Paris, tratând fenomenul din diferite unghiuri, ceea ce conferă volumului omogenitate. Toate studiile bazate pe analiză, interpretare, comparații de surse inedite, mărturii, jurnale, folosesc un limbaj de specialitate, însă unul deloc pretențios, cu scopul de a ajunge la publicul larg, pasionat de istorie. În cadrul volumului sunt redată 45 de ilustrații constând în fotografii ale unor personalități, ale întrunirilor, hărți, caricaturi cu referire la temele abordate, sporind astfel valoarea științifică a studiilor.

Loredana-Lucica Vîtcă: *Aurel PENTELESCU, Ionuț-Constantin PETCU, Episcopul Dr. Partenie Ciopron. O viață închinată Bisericii și Armatei Române (1896-1980). La 125 ani de la nașterea sa*, Editura Editgraph, Buzău, 2021, 663 p. Asistența religioasă în Armata Română din Vechea Românie a fost normată legislativ și organizată de facto prin trei documente emise de autoritățile superioare bisericești, militare și civile în octombrie 1850, în aprilie 1870 și în octombrie 1915, când au fost adoptate pe rând instrucțiunile cuprinse în „Îndatoririle preoților de oștire”, în „Regulamentul pentru clerul din armata permanentă” și în „Instrucțiunile asupra atribuțiilor preoților de armată”. Evaluarea extrem de pozitivă a contribuției clerului militar în mijlocul trupelor participante la campaniile Primului Război Mondial a condus după Marea Unire la reorganizarea asistenței spirituale în armată prin adoptarea, în august 1921, a „Legii privitoare la organizarea clerului militar”, care a statuat înființarea Inspectoratului Clerului Militar în structura Ministerului de Război și a Episcopiei Armatei în jurisdicția Bisericii Ortodoxe Române, organism unic cu dublă activitate militară și ecleziastică. Episcopia Armatei a funcționat până în vara anului 1948, când regimul comunist-ateu a suprimat-o, punând capăt unei istorii centenare de organizare și funcționare a asistenței religioase în armata României moderne. Trei episcopi militari au condus Episcopia Armatei cu sediul la București (1922-1925) și la Alba Iulia în anii 1925-1948, și anume Justinian Teculescu (1922-1924), Ioan Stroia (1925-1937) și Partenie Ciopron (1937-1948), primii doi ardeleni, proveniți din clerul mirean, cel din urmă moldovean, călugăr de vocație.

Istoria și activitatea Episcopiei Armatei, a clerului militar și a vlădicilor oștirii s-a bucurat după schimbarea politică din 1989 de atenția unor istorici militari și bisericești, laici și clerici, între care Ilie Manole, preot Petru Pinca, preot Claudiu-Constantin Cotan, Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, preot academician Mircea Păcurariu, Gavriil Preda, Dumitru Stavarache, Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu și Andrei Nicolescu. Asupra biografiei episcopilor militari s-au oprit în mod deosebit profesorul universitar, comandor în retragere, Aurel Pentelescu (n. 1939), nume de referință în mediul istoriografiei militare românești, și Ionuț-Constantin Petcu (n. 1989), tânăr istoric și teolog cu studii aprofundate la București și la Roma. Colaborarea fructuoasă a celor doi însumează mai multe contribuții și lucrări științifice de istorie militară și bisericească, între care se remarcă următoarele trei volume: Episcopia Armatei Române. Biografii. Documente (1921-1948), București, Editura Militară, 2016 (291 p.); În vâltoarea anilor. Studii și comunicări, Buzău, Editura Editgraph, 2019 (318 p.); și Episcopul Dr. Partenie Ciopron. O viață închinată Bisericii și Armatei Române (1896-1980). La 125 ani de la nașterea sa, Buzău, Editura Editgraph, 2021 (663 p.). Această din urmă lucrare monografică de dimensiuni monumentale încununează buna colaborare a celor doi cercetători, reprezentând ducerea la bun sfârșit a unui proiect de cercetare demarat în 1996, cu ocazia centenarului nașterii ultimului episcop al Armatei Române, Dr.

Partenie Ciopron, comemorat atunci cu mare solemnitate la mănăstirea Văratec din județul Neamț, unde și-a petrecut ultimii doi ani de viață și locul unde își doarme somnul de veci. De altfel, odiseea monografiei episcopului Partenie Ciopron este relatată de cei doi autori în „Nota asupra ediției”, care deschide volumul și îl introduce pe cititor în șantierul editorial și în laboratorul de lucru al celor doi istoriografi. Fiind vorba despre monografia istorică a unui episcop militar, cărturar și teolog fecund, colaborarea istoricului militar Aurel Pentelescu cu istoricul bisericesc și teologul Ionuț-Constantin Petcu este una salutară, rodul acesteia fiind o lucrare de mari dimensiuni care restituie activitatea și opera unei personalități complexe a Bisericii Ortodoxe Române din secolul XX.

Lucrarea este structurată în trei părți, prima parte prezentând biografia episcopului Partenie Ciopron (p. 17-344), a doua restituind o selecție din scrierile episcopului în număr de zece, între care lucrarea sa de licență „Despre castitate”, două articole religioase, memoriul autobiografic la alegerea de episcop în 1937 și trei pastorale (p. 345-464), iar a treia adună împreună o serie de mărturii, evocări, foile calificate și câteva din notele informative ale contemporanilor despre episcopul Partenie (p. 465-543). Urmează o cronologie a biografiei episcopului (p. 545-548), bibliografia selectivă (p. 549-554), zece anexe documentare (p. 555-576), o listă de abrevieri (p. 577), un indice de nume proprii (p. 578-580) și o secțiune consistentă de „mărturii iconografice” (p. 581-663), însumând fotografiile și vederi de epocă cu episcopul Partenie Ciopron, familia, colegii și profesorii acestuia, cu ierarhii săi contemporani, cu diferite biserici și mănăstiri în care ierarhul aslujit, cu locul său de veci, iar apoi o serie de documente facsimilate, coperte de cărți și reviste apărute sub coordonarea și cu binecuvântarea sa. Excursul istoriografic, având un caracter expozitiv-positivist și fiind intitulat „Viața și măreția unui vrednic ierarh, episcopul dr. Partenie Ciopron (1896-1980)”, este structurat în zece capitole, reconstituind principalele etape ale vieții și activității

ierarhului, după cum urmează: Cap. I. „Satul natal. Familia. Copilăria. Anii de școală primară. Cântăreț bisericesc la Mănăstirea Slatina (1896-1916)”; Cap. II. „Chemarea sub arme. Rănit pe frontul de la Cașin-Oituz. Înapoierea la Slatina. Intrarea în cinul monahal. Hirotonit diacon. Mutat la Mitropolia din Iași (1916-1921)”; Cap. III. „Sub oblăduirea Mitropolitului Pimen Georgescu al Moldovei și Sucevei. La Seminarul «Veniamin Costache» din Iași. Student la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cernăuți (1921-1933)”; Cap. IV. „La Iași, în administrația bisericească. Exarh al mănăstirilor. Moartea Mitropolitului Pimen. Doctor în teologie. Ales Episcop al Armatei Române. Investirea regală și instalarea la Alba Iulia (1933-1937)”; Cap. V. „În primii ani de episcopat militar. Anul tragic 1940. Drumuri pastorale printre ostași. Revista «Arma Cuvântului». Pregătiri de război (1937-1941)”; Cap. VI. „În anii Războiului din Est. Printre ostași, pe front. Episcop-locotenent al Episcopiei Hotinului. Revista «Biserica Basarabeană». Pastorale la nașterea Domnului Iisus Hristos și la Sfintele Paști, mesajul lor (1941-1944)”; Cap. VII. „După 23 august 1944. În «război» cu aparatul politic din Armată. Episcop-locotenent la Roman. Desființarea Episcopiei Militare. Soarta episcopului militar și a preoților militari (1944-1950)”; Cap. VIII. „În reclusiune monastică la Suceava. Urmărit de Securitate. Dosarul de Urmărire Informativă. Rețele de informatori. Propuneri pentru colaborare și refuzul lor (1950-1962)”; Cap. IX. „Episcop eparhiot la Episcopia Romanului și Hușilor. Râvna primilor ani de episcopat. Din realizările îndeplinite. Precaritatea stării de sănătate. Retragerea din scaunul episcopal (1962-1978)”; Cap. X. „Ultimii ani ai vieții. La Mănăstirea Văratec, în Casa Arhierască. Cu Arhimandritul Bartolomeu Anania. Decesul. În mormântarea. Mormântul din Cimitirul maicilor (1978-1980)”. În toate aceste capitole, biografia episcopului este contextualizată politic, social și militar, cititorul fiind introdus în istoria instituțiilor sub tutela cărora

tânărul Ștefan Ciopron s-a format sub raport intelectual, spiritual și teologic (școala primară din localitatea natală, Seminarul Veniamin Costachi și Facultatea de Teologie din Cernăuți) și a celor pe care episcopul Partenie le-a slujit ulterior ca monah și diacon la Mănăstirea Slatina, ca ierodiacon, ieromonahși exarh la Arhiepiscopia Iașilor, ca arhiereu militar la Alba Iulia și Hotin, respectiv la București și Roman. Excursul este unul foarte bogat și variat sub raport informațional, autorii fructificând nu numai o bogată bibliografie culeasă din diverse studii, reviste și volume bisericești și militare – unele fiind veritabile rarități în ziua de astăzi –, ci mai ales utilizând datele extrase din numeroasele fonduri arhivistice consultate. Trebuie subliniat că cele mai importante și consistente izvoare primare au fost culese din arhivele militare de la Pitești, din cele ecleziastice de la București, Iași, Roman și Văratec și din cele ale Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, unde se păstrează Dosarul de urmărire informativă nr. 12.575 al episcopului Partenie Ciopron, totalizând 1144 file, în trei volume, cu cele mai multe informații din deceniul de „surghiun” al episcopului la stăreția Mănăstirii Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava (1950-1962). Autorii arată aici că episcopul Ciopron nu a fost un caz unic de ierarh trimis de autorități în reclusiune monastică, alți unsprezece arhierei, indezirabili pentru regimul comunist, împărțășind aceeași soartă după anii 1947-1948. În mod deosebit, documentele din arhivele fostei Securități dezvăluie că în anii petrecuți de episcopul Partenie la Mănăstirea Sf. Ioan cel Nou din Suceava, organele represive ale statului totalitar au țesut în jurul său o plasă de informatori având misiunea de a-l ține sub o atentă observație și de a-l discredita în ochii regimului, tocmai pentru a zădărnici orice plan al Patriarhului Justinian de a-l readuce într-o funcție sau demnitate ecleziastică activă. Din actele dosarului, citate de autori uneori in extenso reiese ostilitatea episcopului Ciopron față de regimul comunist și dârzenia acestuia de a refuza orice fel de compromis și colaborare cu guvernul prin acceptarea unor oferte tentante făcute de Emil Bodnăraș. Extrem de interesante nu numai pentru biografia lui Partenie Ciopron, ci și pentru destinul mai multor slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române, dar și pentru o bună parte a societății românești din deceniile cinci și șase ale secolului XX sunt informațiile din dosarul de urmărire care atestă faptul că până la înăbușirea brutală de către sovietici a revoluției ungare din 1956, Partenie Ciopron spera în „prăbușirea comunismului” și credea în venirea iminentă a americanilor, eliberarea din lagărul sovietic a României și a celorlalte țări din Europa Centrală și de Sud-Est, precum și în redobândirea teritoriilor pierdute în iunie 1940 și martie 1944: Basarabia și nordul Bucovinei. Abia după anul 1957 se observă o schimbare de atitudine a ierarhului cu „orientare politică liberală” și „concepții antidemocratice” (a se înțelege anticomuniste), cum era descris de agenții securității, acesta evoluând „spre o nouă înțelegere a lucrurilor în perspectivă socialistă. Fără a deveni un om devotat trup și suflet cauzei socialismului, este un patriot luminat și un om loial față de statul nostru popular”, cum se stipulează într-o notă informativă din 27 februarie 1962. În aceeași lună, reclusiunea monastică a episcopului la Suceava lua sfârșit, acesta fiind ales, la 18 februarie, cu 73 din 74 voturi exprimate, episcop al Romanului și Hușilor, unde a păstorit până la 1 ianuarie 1978, când s-a retras din motive de sănătate la Casa Arhierească zidită după planurile și cu finanțele sale lângă Mănăstirea Văratec. Fără îndoială, perioada episcopatului militar (1937-1948), anii reclusiunii monastice și ai păstoririi de la Roman reprezintă cele mai interesante capitole ale vieții ierarhului Partenie Ciopron, destinul acestuia fiind strâns legat de cel al României, al Bisericii Ortodoxe Române și al Armatei Române. Profund conștienți de această realitate, autorii nu clamează exhaustivitatea monografiei Ciopron, ci chiar susțin ideea a două proiecte editoriale noi care ar aduce și mai multă lumină asupra episcopului și a instituțiilor pe care le-a slujit și reprezentat cu demnitate și devotament, și anume: 1) Episcopul Dr. Partenie Ciopron în dosarele Securității, care să restituie în formă critică întregul său dosar de urmărire păstrat în arhiva CNSAS, și 2) Episcopul Dr. Partenie Ciopron. Opera completă, care să adune într-un singur volum toate scrierile sale teologice, misionare și pastorale (tezele de licență și doctorat, ordinele circulare și administrative, scrierile pastorale de Crăciun și de Paști, emise în calitate de episcop militar și eparhiot la Hotin și Roman). Astfel, nu numai profilul moral-teologic, național-patriotic și eclesial al episcopului Partenie Ciopron va fi mai bine reliefat, ci va avea de câștigat și imaginea instituțiilor în cadrele cărora acesta s-a afirmat (Armata și Biserica). În acest sens trebuie precizat că un asemenea nou demers editorial ar trebui sprijinit de cele două instituții, care ar fi de dorit să și-l (re)asume în mod deplin pe vrednicul întru pomenire episcop Partenie Ciopron, punând la dispoziția clericilor și militarilor de astăzi și de mâine profilul exemplar al unui ilustru bărbat al națiunii române care a fost conștient de înalta sa chemare. Nu pot decât să sper că o viitoare trilogie editorială Partenie Ciopron – publicată sub egida oficială a Patriarhiei Române și la una din editurile acesteia, oferindu-i astfel o circulație națională –, care

să cuprindă ediția a doua a monografiei semnate de Aurel Pentelescu și Ionuț-Constantin Petcu, apoi volumul de documente și cel al scrierilor episcopului, anunțate de cei doi autori în filele acestui volum, îl vor readuce pe ierarh în atenția cercurilor largi eclesial-teologice și militare, a pasionaților de istorie și a publicului larg din țara noastră. Până atunci, istoriografia română are la dispoziție monografia profesionist elaborată și apărută la Buzău în anul 2021, octogenarul profesor Aurel Pentelescu și tânărul teolog Ionuț-Constantin Petcu având incontestabilul merit de a-l fi scos din uitare prin acest consistent volum pe ultimul vlădică al oștirii române, dovedind cu prisosință că fericita colaborare dintre înțelepciunea bătrânilor și avântul tinerilor nu doar că este posibilă, ci chiar dezirabilă în câmpul istoriografic contemporan, motiv pentru care cei doi merită gratulați în mod sincer de către colegii de breaslă. În final, mă văd obligat să remarc că volumul supus atenției beneficiază de o ținută grafică și tipografică elegantă, culoarea kaki acoperților reliefând ceea ce reiese de altfel în mod pregnant și din excursul autorilor, și anume o pledoarie pentru studierea și cunoașterea istoriei Episcopiei Armatei și a asistenței religioase în oastea română, dar și pentru conștientizarea de către contemporani a utilității incontestabile a prezenței clerului militar în cadrele actuale ale Arma tei Române.